

Årsrapport 1999

Sola Historielag

ÅRSMELDING 1999 - SOLA HISTORIELAG

Styret har i 1999 bestått av:

Leder:	Erik L. Sande	valgt for 1 år
Nestleder:	Mari Anne Næsheim Hall	valgt for 1 år
Kasserer:	John Djup	valgt for 2 år
Sekretær:	Brit H. Hansen	valgt for 1 år
Styremedlem:	Torvald Sande	valgt for 2 år
Varemedlem:	Rolf Soma	valgt for 2 år
Varemedlem:	Marianne Evensen	valgt for 1 år
Revisor:	Bjørn Tunheim	valgt for 1 år
Valgnemnd:	Jostein Husebø	valgt for 2 år
	Ivar Tjelta	valgt for 1 år
	Signe Næsheim	valgt for 2 år

ÅRSMØTET. Årsmøtet ble avholdt 11.02.99 i Sola kulturhus og årsmelding viste at historielaget hadde hatt et aktivt år og økonomien var god. Nytt varemedlem til styret ble Rolf Soma. Årskontingenten for 1999 ble fastsatt til kr. 100.-, det samme som året før. 34 medlemmer var tilstede.

STYREMØTER. Det er avholdt 10 styremøter i perioden som har behandlet i alt 120 saker. Av disse kan nevnes: C-14 datering av beinrest fra grav under ruinkirke, vikingskiputstilling i Sola kulturhus sommeren 2000, skilting av forminne på Sande, markering av Leif Erikssonsdagen 9. oktober, adkomst til Regehaugene og årsmøtet til Rogaland Historie- og Ættesogelag 2000 som skal holdes i Sola.

MEDLEMSMØTER. Det er avholdt 8 medlemsmøter der en rekke temaer har vært berørt og det kan nevnes: Kampen om Sola (historien om Sola flyplass), oppvekst i Ryfylke for 50 år siden, støtte fra statsarkivet ved slektsgransking, historisk vandring langs Hafrsfjord fra Meling til broen, kulturminnedag med Sola-turen, fra jeger til bonde i jernaldertid, barndom og oppvekst i Kvinnherad og om boka "Brev til Paven".

ØKONOMI. På grunn av overføring av midler fra "Hafrsfjordspelets venner" har laget god økonomi og har gitt støtte til C-14 datering av forminnefunn i og ved Sola ruinkirke. I bank på høyrentekonto var det pr. 31.12.99 kr. 51.453,-. Laget har nå 64 medlemmer som er en økning på 8 fra i fjor.

INTERVJUPROSJEKT. John Djup har også dette året vært ansvarlig for intervjuprosjektet og har fått intervjuet en del personer. Det arbeides nå med å få bedre kartlagt hvilke personer som vi i fremtiden må få intervjuet.

1000ÅRS FEIRINGEN. Sola kommune hadde oppnevnt en komite som skulle ta seg av feiringen av 1000års skifte og med i denne komiteen fra historielaget var Erik L. Sande og Torvald Sande. Sammen med Eva Linderud var Erik L. Sande ansvarlig for nyttårsfesten i Sola kulturhus der det under mottoet "Ingen skal være alene" var åpent hus for både barn, unge og gamle. Oppslutningen var meget god og de fremmøtte fikk med seg både "tusenårsmesse" og et imponerende fyrverkeri. Nå gjenstår det en utstilling på Sola kulturhus til sommeren der Torvald Sande er engasjert sammen med krefter fra menighetene i Sola.

KULTURMINNEDAG. I forbindelse med feiringen av 1000års skifte hadde Sola kommune lagt opp til en "Sola-tur" med utgangspunkt i et kart over Sola der 13 ulike poster var inntegnet. Ved å kjøpe dette kartet og besøke minst 10 av disse postene kunne deltagerne levere inn et turkort og dermed få være med i en trekning på en sykkel. Disse fikk også utlevert en "Sola-tur" pin. For å markere kulturminnedagen 12. september ble "Sola-turen" brukt som utgangspunkt og historielaget hadde bemannet en del av postene. Disse skulle da fortelle historien om den enkelte post og dermed bidra til at folk ble bedre kjent i sin egen kommune. Tilslutningen var ikke den helt store men historielaget bør arbeide videre med tiltak som vil hjelpe Sola sine innbyggere å lære mer om bygda sin historie.

ARKEOLOGISKE FUNN OG DATERINGER VED SOLA RUINKYRKJE. Prøver av to funn har vært til C-14 datering. Den ene galdt prøver fra stolpehull ved parkeringsplass og den andre prøve fra gravfunn i tårnfoten. Resultatet av dateringene viser med stor sannsynlighet at prøvene stammer fra vikingtiden eller nærmere bestemt fra tiden da Erling Skjalgsson levde. Historielaget håper nå at en i samarbeid med arkeologisk museum kan komme i gang med nye utgravninger for om mulig å finne beviser for et høvdingsete fra vikingtiden.

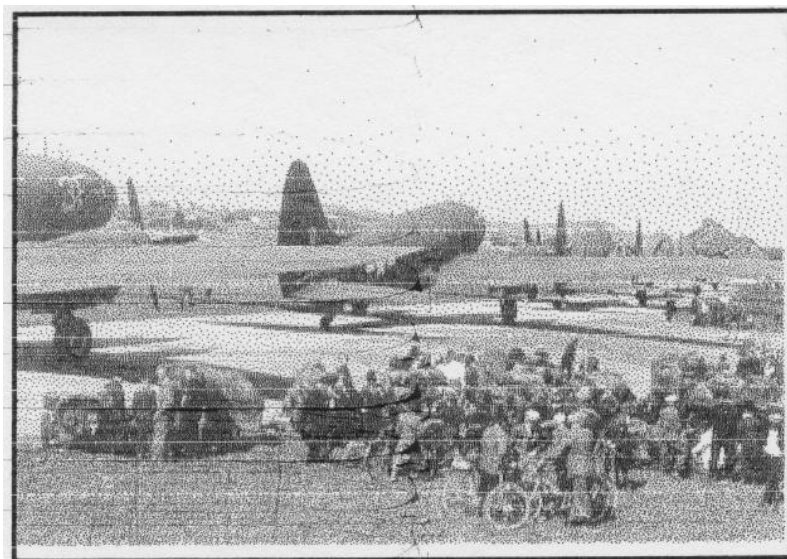
LOGO. Med utgangspunkt i "Værna og Pilhær" har en nå kommet fram til et forslag til logo som vil bli lagt fram på årsmøtet til godkjenning. Før dette endelig kan bli tatt i bruk må vi få tillatelse av kunstneren Elisabeth Jarstø.

KONKLUSJON. Sola Historielag har i året som gikk hatt nok av oppgaver å arbeide med, både prosjekter og andre oppdrag. En føler det er viktig å være Sola kommune sin støttespiller der det er behov for det og ellers sørge for at vår lokale historie blir gjort kjent. Historielaget må ellers legge forholdene til rette for de av våre medlemmer som vil drive med historielagsarbeid og slektsgransking. Det har vært interessant å følge Tananger Minne i deres prosjekt med å få reist en losstatue og da statuen ble avduket nyttårsdag må en bare konstantere at det ble en utrolig genial og fin løsning. For historielaget vil det også i tiden som kommer være mange oppgaver og utfordringer. En må hele tiden sørge for å ha et aktivt og levende historielag der medlemmene kan få utfolde seg og dyrke sine interesser på beste måte.

Medlemsmøte nr.1

Dato: 11/2-99
Sted: Kulturhuset

”Historien om Sola flyplass”

Kåsør: Jan Petter Helgesen

Helgesen er journalist i Stavanger Aftenblad og har skrevet boken ”KAMPEN OM SOLA”.

Ellers vil en person som deltok i kamphandlingene på flyplassen i 1940 være til stede på møtet,

Referat årsmøte og møte nr. 1-99

Til stede: 34

Leder Erik L. Sande åpnet det andre årsmøtet i lagets historie med å ønske alle velkommen, spesielt Erling Krogseter og kveldens foredragsholder Jan Petter Helgesen. Førstnevnte fortalte etter årsmøtet fra sine opplevelser nmdt kampen om Sola mens Helgesen fortalte historien om Sola flyplass.

Møtet startet med den hyggelige vanen, en allsang. Styret hadde denne gangen valgt Sola-sangen, som jo bør høre med til Sola Historielag. Leder fortalte før vi startet, litt om dikteren av sangen Ole Andreas Haga. Nok en gang var vi så heldige at Odd Fjelberg spilte trekkspill til.

Årsmøtet

Prosjekt/oppgaver

Følgende ble valgt til å ha oppgaver under møtet.

- Møteleder: Fred Roland
- Referenter: Marianne Evensen og Brit H.Hansen
- Telle-komite: Reidar Melgård og Signe Næsheim

Møteleder leste først §7 i Vedtektene. Innkallingen til årsmøtet ble godkjent

Årsberetningen ble gjennomgått. Det var holdt:

1 Årsmøte

10 styremøter

8 Medlemsmøter Laget har nå 56 betalende medlemmer

Regnskap:

Under økonomi ble det forklart at laget var svært heldig med overførsel fra «Hafrsfjordsspelets -venner» av kr. 63000,- da dette laget/organisasjonen ble nedlagt. Kasserer J olm Djup hadde videre en kommentar til regnskapet om at 60% av boksalget under «Slektsgranskerdagen i Sola Kulturhus» på kr. 6250 ,- var sendt til kommunen. Laget tjente med dette kr. 2500,- på salget. Uten ovennevnte poster gikk regnskapet omtrent i balanse. Kontingenten: kr. 100,- ble som før og ble godkjent

Prosjekt/oppgaver

-Intervjuprosjekt -

-1000 års-feiring

-Logo - jobbes det med

-Båttur i Hafrsfjord

-Arkeologiske funn ved Sola Ruinkirke. - Til dette kunne Torvald Sande opplyse at det nettopp var kommet svar fra NTNU i Trondheim på 2, C 14 analyser som laget hadde bevilget penger til. Den beregnede alderen på den ene prøven er ca. 660-785 e. kr. og den andre 840 - 1020 e. kr. Han ga kultursjef Fred Roland et notat om dette med en kopi til Sola Hist.lag.

Møtereferat medlemsmøte nr.1/99

Leder fikk overta klubben igjen og ønsket kveldens foredragsholder Jan Petter Helgesen velkommen. Han hadde skrevet boken «Kampen om Sola». Helgesen sa han var veldig glad for å komme til Sola Historielag og takket for innbydelsen.

Vi fikk gjennom hans foredrag en skikkelig god orientering om når og hvordan Sola Flyplass var blitt bygget. Han sa bl.a at Sola var den andre flyplassen i Europa med betongdekke, da den åpnet i 1937. I det første driftsåret til DNL var det totalt 124 reisende som er det samme som et fly alene tar i dag. Han fortalt om de tyske angrepene på Sola i 9.april 1940. Han sa at de tok flyplassen raskt og at de senere ville fort komme igang med å utvide den. For å gjøre det måtte de evakuere folk og dyr i Sola, rive og rasere hus og gårder. Totalt gjaldt dette: 65 grunneiere, 12-15 gårdsbruk og 80 bolighus som ga en flyplass på 10 000 mål. Helgesen mente at Sola ikke hadde vært så stor i dag uten den drastiske måten tyskerne tok til seg eiendommer på.

DNL som vokste, og senere ble SAS, flyttet hovedverkstedet og Braathens SAFE kom til i stedet.

I 1998 var det 3 millioner reisende over Sola og flyplassene er en av de største arbeidsplassene i Rogaland.

For alle tilhørerne var dette et lærerikt foredrag og Jan Petter Helgesen virket utømmelig av sin viten om Sola flyplass historie opp gjennom tidene. Men leder Erik L. S&OJe måtte bryte av for en kaffepause.

Etter pausen kunne de som ville spørre spørsmål til Helgesen.

Leder fikk også fram Erling Krogseter som fortalte om hvordan han hadde opplevd angrepet 9. april 1940 på flyplassen. Det var tydeligvis ikke mye orden i forsvaret da de fleste var blitt forflyttet rett før. Kun få var igjen. Det var lite ammunisjon og mye kaos . Krogseter hadde noe utrolige historier rundt dette.

Medlemsmøte nr.2

Tid: Torsdag 18.mars

Sted: Sola Kulturhus

Forfatteren Kolbjørn Hauge vil fortelle historier fra Ryfylke og blant annet hvordan det var å vokse opp der i 1930-årene .

Kolbjørn Hauge er forfatter og pensjonen lærer. Han er født på Kyrkjøy i Sjernerøyane og er bror til den kjente forfatteren Alfred Hauge. Pil bildet over er Alfred helt til venstre med lillebroren Kolbjørn på fanget.

I anledning utgivelsen av Kolbjørn Hauges siste bok: «Ryfylke - heimstad for gråstein og lengsel» vil han selge denne til interesserte etter møtet for kr. 300,-. (mot kr.395 ,- i bokhandel).

Dette er en nydelig bok med fine bilder av Ryfylke og historier om ting og steder skrevet av forskjellige forfattere som han også vil lese fra og snakke om.

Referat fra medlemsmøte nr.2/99

Dato: 18/3-99-

Sted: Kulturhuset

Til stede: 25

Leder Erik L. Sande åpnet med å ønske alle hjertelig velkommen og spesielt til kveldens foredragsholder Kolbjørn Hauge.

Til kveldens allsang hadde leder valgt «Fedraminne» av A.O.Vinje. Odd Fjælberg hadde trekkspillet med så det ble en fin opplevelse. Leder fortalte litt om dikteren og om hva han hadde skrevet. Det viste seg å være mange kjente med bl.a. «Blåmann» .

Etter sangen ba Marianne Evensen om ordet for å informere fra prosjektet «Data/IT for eldre». Det første kurset hvor en hadde kombinert data med litt slektsgransking var nå avsluttet og hadde vært svært vellykket. Fire av lagets medlemmer (Karl Mikkelsen, Atle Skarsten, Kåre Solheim og Ame Klingsheim) i samarbeid med 6 elever fra Tananger Ungdomskole hadde hjulpet til.

Videre oppfordret Marianne Evensen om at alle burde holde av 28.mai, som er datoen for åpningen av FN' sinternasjonale eldreår hvor et arrangement vil bli avholdt i Sola Kulturhus.

Så ble ordet endelig gitt til kveldens foredragsholder Kolbjørn Hauge. Han startet med å fortelle fra den nye boka si som har tittelen: «Ryfylke, heimstad for gråstein og lengsel». Tittelen er tatt ut fra et dikt av broren Alfred Hauge. I kaffepausen var det mange som kjøpte denne flotte boka.

Kolbjørn gav alle en minnerik og livlig innlevelse i livet i Ryfylke i 1930 åra.

- Vi kunne se for oss grisen som ble skoldet og slaktet, men som gjorde det vanskelig da grisen hadde vært som en del av familien.
- Griseblæra som ble brukt som fotball.
- Hvordan mora måtte sy for at de skulle overleve, hun brukte bl.a avispapir som mønster og fikk bare 3-4 kr. stykket per kjole og allikevel var det vanskelig å få inn innbetaling.
- Historien om kjoleknappene som forsvant og kom til rette i potta.
- Det veldig pietistiske livet hvor til og med bruk av Nivea i ansiktet var syndig.
- Historien om de to kyrne, Norheimskua og Gamlå som var på fesjå og hvor den «sure» Gamlå fikk en pris.
- Da Kolbjørn tjente 50 øre ved å stå på hodet i «kukaka» for å komme inn på bedehusbåten.

Etter disse opplevelsrike fortellingene gav leder for første gang en spesiell oppmerksomhet til kveldens foredragsholder ved å overrekke et helt spesielt krus fra Sola Historielag. Dette var helt ny ide og håndmalt av lagets sekretær og svmholiserte Erling Skjalgssons-statuen med foredragsholderens navn påmalt.

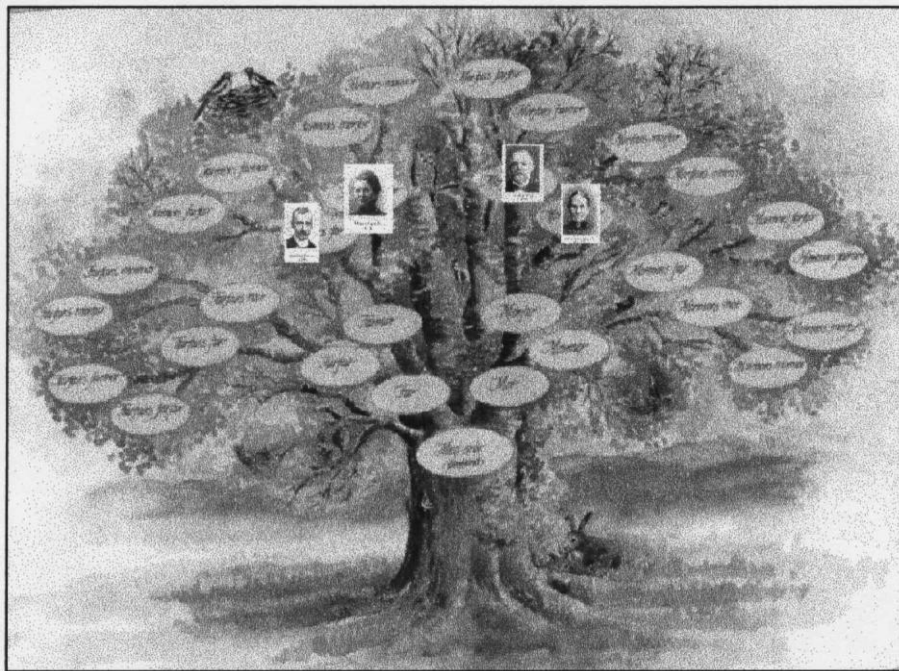

Medlemsmøte nr.3

Tid: Torsdag 15.april

Sted: Sola Kulturhus

Temaet for denne kvelden er: "Hvordan finne dine røtter". Kjell Bols fra Statsarkivet i Stavanger vil komme å gi en innføring i slektsgransking.

Det er ikke behov for forhåndkunnskaper eller bruk av Pc. Her vil vi få en innføring i å bruke vanlige kilder og oppslagsverk.'

Kjell Bols vil ta med seg en del materiell så en vil få anledning til å prøve selv, så vet du noe om dine forfedre så ta det med.

Referat fra medlemsmøte nr. 3/99

Til stede: 27

Leder Erik L. Sande åpnet med å ønske alle hjertelig velkommen og spesielt til kveldens foredragsholder Kjell Bols.

Den hyggelige vanen laget hadde lagt seg til med å starte med en allsang ble gjort også idag hvor sangen var «Småsporven av Arne Garborg. Kveldens sang var valgt av John Djup og han kunne fortalt mye interessant om dikteren så det var vanskelig for ham å ta med alt. Av andre kjente sanger han hadde skrevet kan nevnes: «Gud Signe Noregs Land».

Så ble ordet gitt til Kjell Bols fra Statsarkivet som var kveldens foredragsholder. Han skulle gi oss en kort innføring i Slektsgransking. Han startet med å vise oss forskjellige plansjer som kunne brukes til å ta oversikt over slekt og aner hvor blant annet anetavler eller anesirkler var eksempler på dette. Han viste også et eksempel hvordan en kunne lage en bok med aner og slekt.

Kjell Bols hadde tatt med seg et bra utvalg av oppslagsverk og kilder som blir benyttet til slektsgransking, som for eksempel:

- Bygdebøker med gard og ætte soger fra forskjellige kommuner som er en god begynnelse og er relativt lette å finne fram i.
- Kirkebøker og folketellinger der bygdebøkene ikke strekker til eller hvor en ønsket å se kildemateriellet selv.
- Skifteprotokoller, panteregister og pantebøker for de som vil vite litt mer om historien om folket og informasjon om hvordan de levde. Disse er også kildemateriell for bygdebøkene.

Han fortalte også kort om hvordan en måtte gå fram for å finne slekt i Danmark og Sverige.

Etter all denne informasjonen smakte det godt med kaffe og mat. Mange fikk også anledning til å kikke i bøkene og oppslagsverkene Kjell Bols hadde tatt med seg.

Leder startet opp igjen med å spørre om hvordan han kunne finne sin slekt, noe også andre benyttet anledningen til å gjøre. Leder lurte på hvor Bols navnet kom fra. Han svarte at det kom fra Danmark og hadde ingenting med Bolsdrikken å gjøre.

Torvald Sande fikk så ordet for å fortelle om utgivelsen av boken «Brev til Paven» som han selv hadde vært sterkt involvert i, med bl.a å ill samlet inn penger.

Leder takket så Kjell Bols for en flott innføring i slektsgransking og denne gangen fikk sekretæren selv overrekke gaven hun hadde malt. Det var tydelig at gaven ble satt pris på av foredragsholderen.

Medlemsmøte nr.4

Dato: 14/10-99

Sted: Hummeren hotell

”GAMLE TANANGER”

Atle Skarstein vil ta oss med til gamle Loshytta og forteller om arbeidet som blir utført av "Tananger Minne".

Vi starter turen fra Hummeren Hotel og går via Monsenhuset hvor en også vil få høre om dette stedets historie.

Etter turen returnerer alle til Hummeren hvor Atle vil fortelle flere historier om gamle Tananger.

Referat møte nr. 4

Til stede: 19

1. Innledning

Møtet var denne gangen lagt til Tananger og Hummeren Hotell. Atle Skarsten hadde, i samarbeid med Hummeren Hotell's direktør, Roar Sandvoll, laget et kjempefint arrangement. Hotellet hadde stillt til fri disposisjon møterom og fremviser-utstyr for visning av bilder fra en del av det arbeidet Tanangers Minne holder på med. Hotellet hadde ordnet med gratis lapper og kaffe da vi kom tilbake etter den første delene av kveldens program som var:

2. Kulturhistorisk tur fra Hummeren til Loshytta.

Vi startet kvelden med en tur fra Hummeren via Monsahuset til Loshytta. Underveis fortalt Atle ivrig om de forskjellige bygningene. Det startet med hotellet, hvor en allerede i 1923 hadde fått tillatelse til å drive pensjonat. Videre ble det fortalt om bygge perioden og fram til brannen i 1982. På veien videre ble vi fortalt om alle de bygningene som hadde ligget i området, og hvor en del fremdeles stod. Vi kan nevne noen, som alle hønshusene, eldhuset, farmorhuset, kjerrhuset, staburret, badehuset og sjøhusene, men det var nok det store Monsahuset som var mest interessant. Den eldste mitterste delen var bygget i 1732 og hele huset hadde gjennom tidene inneholdt mye rart. Huset ble fredet i 1923. Turen gikk så videre til Loshytta.

3. Loshytta

Det er kjempeoppgave Tanangers Minne hadde tatt på seg ved å restaurere den svært råtne bygningen. Selv om arbeidet var langt fra ferdig, fikk vi et inntrykk av hvordan det vil se ut når det er ferdig. Vi var alle imponert over oppgaven de hadde tatt på seg. Det er en fantastisk utsikt fra denne plassen. Vi ble så vist hvor Los-statuen som Tanangers Minne har samlet penger inn til, vil bli plassert. Den vil bli avduket 1.januar 2000. Turen gikk så tilbake til Hummeren.

4. Tanagers Minnes fantastiske arbeid

Atle fortale litt om arbeidet de hadde gjort som:

- Avfotografering av gravstøtter på Tananger kirkegård
- Avfotografering av alle hus i Tananger (enda ikke ferdig)
- Intervju av eldre Tananger og Rott personer
- Avfotografering av gamle Tananger bilder
- Stedsnavnsamling

Og bøker og andre utgivelser som:

- Strandinger og forlis
- Tananger og Rott losenes historie
- Tananger i krig
- Solabuen i Amerika

Medlemsmøte nr.5

Tid: Torsdag 11/11-99

Sted: Sola Kulturhus

“Folket i dei lange husa”

Et foredrag om arkeologiske funn i Sola av Arnvid Lillehammer.

Vi er så heldige å ha fått den dyktige foredragsholderen Arnvid Lillehammer. Han er født i Sauda og utdannet som arkeolog og har i mange år vært ansatt ved Arkeologisk museum i Stavanger (AmS), men har nå gått over til en stilling ved Høgskulen i Stavanger (HiS) hvor han underviser i eldre historie.

Referat møte nr.5

Til stede: 33

Leder åpnet kveldens møte i kulturhuset. Det var lenge siden sist vi var her. Han startet med først å fortelle om det flotte møtet på Hummeren hotell i Tananger som Atle Skarsten og Tanangers Minne hadde hatt opplegget for. Leder nevnte også slektsgranskerdagen som historielaget hadde deltatt på.

Vi startet også denne gangen med allsang. Leder hadde denne gangen valgt "Vi vandrer med freidig mot" av Henrik Ibsen. Det ble så fortalt litt om dikteren som var født i Skien i 1828. Leder hadde lagt opp med en del spørsmål om dikteren og flere viste imponerende kunnskap om ham.

Så fikk kveldens foredragsholder Arnvid Lillehammer ordet. Han er født i Sauda og utdannet som arkeolog. Han har i flere år vært ansatt ved Arkeologisk museum i Stavanger (AmS). For tidrn var han ansatt ved Høgskolen i Stavanger (HiS) hvor han underviser i eldre historie.

Foredraget hans hadde blitt gitt tittelen: "Folket i dei lange husa". Han fortalte om gårdsanleggene på 3-4 og 500 tallet, som var den samme typen en kunne finne på Jernaldergården på Ullandhaug. Han trodde det kunne være en slags mal over byggeskikken på denne tiden. De bygde husene av tre inni og stein murene rundt var isolasjon.

I årene 550-600 e.kr. ble husene forlatt. Lillehammer hadde mange teorier om årsaken til dette som krig og ufred eller pest. Eller kanskje utpining av jorda var årsaken.

Sola har noen av de rikeste bronsealder funnene og en grunn til å tro at etter disse funnene hadde vært kontakter ut av landet. Mye peker på Romerriket.

Arnvid Lillehammer kunne nok holdt på i det uendelige, men etter en times tid fikk vi oss en god kaffepause med mye "drøs". Men han kunne ikke helt slippes etter pausen, da han hadde skrevet mange bøker. Blandt annet "Bind I i Aschehougs Norges Historie" som han har kaldt "Fra Jeger og til Bonde - inntil 800 e.kr." som kom ut i 1994. Arnvid syntes det hadde vært en ære å få være med på dette prosjektet. Han fortalte at han hadde delt opp bindet litt spesielt:

- Jeger og samlere
- Bønder og bronse
- Jern og høvdinger

Han fortalte om arbeidet og den store markedsføringen det hadde vært for de 12 bindene som alle var ferdige i 1997.

Leder takket så Arnvid Lillehammer og overrakte det nå tradisjonelle kruset.

Så fikk Torvald Sande ordet. Han fortalte om planen for skiltet på Sandemarka, om opplegget med avfotografering fra et monter på AmS og foto fra området. En ville så prøve å manipulere bildet v.h.a PC slik at det vil se ut slik det en gang kunne ha vært. Kartskissen fra "Soga om Sola og Madla" bind I vil bli brukt for orientering.

Det ble også nevnt at det burde vært bedre adkomst til Regehaugene hvor det også burde være et skillt.

Leder fortalte så fra Solaturen samt at logoen begynner å ta form.

Medlemsmøte nr.6

Tid: Torsdag 9/12-99

Sted: Sola Kulturhus

JULEMØTE I SOLA HISTORIELAG

KÅSERI AV NILS LYNGNES - «MIN BARNDOM UTAN VEG»

På møtet har vi fått med oss Nils Lyngnes som vil fortelja om sin oppvekst på Indre Matre i Kvinnherad kommune, om sine minner frå julefeiring i barndomen og om barneleker frå den tid.

Nils Lyngnes er ein lettliva person som har vore mykje nytta her i distriktet. Han er 'og ein god lyrikar og me vil sikkert få høyra nokre av dei fornøyelege dikta hans.

Ellers vert det kos med graut, sang, musikk og tippelek.

Referat fra møte nr.6

Til stede: 31

Leder åpnet det siste møtet i dette årtusen med å ønske alle velkommen til dette julemøtet . Spesielt til kveldens gjest Nils Lyngnes fra Indre Matre i Kvinnherad kommune. Leder fortalte at han hadde besøkt Matre, ikke langt fra Nils sitt barndomshjem. Nils Lyngnes skapte tidlig en gemyttelig tone i møtet med å svare at han burde ha besøkt moren og fått litt av den gode maten hun alltid hadde klar.

Leder kunne vider fortell nyheten om hvem som skulle få årets kulturpris i Sola, nemlig Atle Skarsten. Og det var en velfortjent pris med alt det han arbeid han hadde lagt ned for Tanangers Minne og å finne Tananger historie. Leder opplyste så om invitasjonen fra Tanangers Minne til avdukingen av Los-statuen 1. jan. 2000 kl.13:00 på Risberghaugen i Tananger. Vi hadde med boken "Brev til Paven", men ingen ble solgt.

Leder orienterte deretter om kveldens program.

Odd Fjellberg hadde med seg trekkspillet og det ble skikkelig juletreffest stemning denne kvelden da alle stemte i "Glade Jul, Hellige Jul".

Så fikk Nils Lyngnes lov til å begynne. Som liten hadde han fått beskjed om at sangstemmen ikke var bra og derfor ikke burde synge. Men da han ble eldre brydde han seg ikke om dette og sang når han ville. Han startet med en sang hvor han presenterte seg selv og hvor han kom fra.

På sitt enestående vis fortalte han om opplevelser og samhold i oppveksten. Det fikk noen og enhver av oss til å ønske at vi hadde vært der og mange minner dukket fram.

Han fortalte blandt annet om spenningen med å få jentene i høyet, noe som var slutt i dag fordi de bare lagte siloballer. Om mange koselige familie-juleselskap for store og små, hvor de brukte å holde forskjellige leker som blindebukk, tampen brenner, tegne rumpa på grisen.

Leker som i dag forsvinner mer og mer. Om basarer på bedehuset som var møtested for alle og hvor folk kom som de var og hvor de kunne kjenne lukta på hvem som kom.

Nils Lyngnes mente også at vi alle i dag glemmer å snakke sammen og haster av sted i bilene våre og mente ferjekøene var et godt sted å slå av en drøs. Han var derfor mot tunneller og bruer. Vi fikk og høre mange av diktene han hadde skrevet. Han laget en minnerik aften for alle og fikk folk til å le og nesten grine, mens gamle minner kom fram.

Så var det pause med julegrøt, kaffe og kaker.

Etterpå overtok leder ordet og takket Nils Lyngnes og gikk så over på kveldens tippelek som bestod av å gjette på 12 forskjellige bilder i fra Snorre-sagaen. Det var mange fine premier som: frysebag, fjøslykter, treklokke og 2 stk 2000-årsglass.

Vinnere ble: 9 rette: Kåre Myklebust, glass

John Djup, frysebag

Gustav Birger Sola, klokke

8 rette: Bernt Meling, fjøslykt

Arne Helvik, fjøslykt

Torbjørge Djup og Mari Anne Hall (som fikk ta kakene med hjem)

Medlemsmøte nr.7

Tid: Torsdag 13/1-2000

Sted: Sola Kulturhus

”Brev til Paven”

Foredragsholder denne kvelden er Torstein Jørgensen, professor i kirke- og misjonshistorie ved Misjonshøgskolen i Stavanger, som er forfatter av boken "Brev til Paven".

Hensikten med denne boken var å åpne et vindu mot en virkelighet som ligger 500 - 600 år tilbake i tid. Et nærmere blikk på senmiddelalderens Norge viser at både mennesker og samfunn var mer internasjonalt preget enn man ofte tror. En god del mennesker var på reisefot; nordmenn til utlandet, og utlendinger kom til Norge. Et viktig sentrum for svært mye av det som foregikk i Europa, var det pavelige hoff i Roma. Vatikanets rikholdige middelalderarkiv er derfor en viktig kilde til kunnskap også om ulike sider ved nordmenns liv og tenkemåte på denne tiden.

Referat fra nr.7

Til stede: 34

Leder åpnet dette møtet ønske alle velkommen til dette møtet og spesielt til kveldens gjest Torstein Jørgensen som skulle fortelle om arbeidet sitt med boka "Brev til Paven".

Marianne Evensen hadde fått i oppdrag å velge sang denne kvelden og hun hadde gjort et flott valg med "Sangen fra fyret". Den handler om de to tapre jentene Ester og Bertine fra Flatholmen. Anton Bernard Nilsen har skrevet sangen. Odd Fjælberg hjalp oss i gang med sangen og etter en gjennomspilling var alle med.

Marianne fortalte videre at hun hadde hatt et fantastisk opphold på Flatholmen sist sommer. Hun fortalte at den siste som hadde bodd der var Karsten Hellestø som flyttet derfra i 1984. Huset som jentene hadde bodd i står den dag i dag i Moringveien og er flyttet dit planke for planke.

Torvald som hadde vært med i prosjektgruppen for boka " Brev til Paven" introduserte så sin venn Torstein Jørgensen. Som en innledning fortalte de at hensikten med denne boken var å åpne et vindu mot en virkelighet som ligger 500 - 600 år tilbake i tid. Et nærmere blikk på senmiddelalderens Norge viser at både mennesker og samfunn var mer

internasjonalt preget enn man ofte tror. En god del mennesker var på reisefot; nordmenn til utlandet, og utlendinger kom til Norge. Et viktig sentrum for svært mye av det som foregikk i Europa, var det pavelige hoff i Roma. Vatikanets rikholdige middelalderarkiv var derfor en viktig kilde til kunnskap også om ulike sider ved nordmenns liv og tenkemåte på denne tiden.

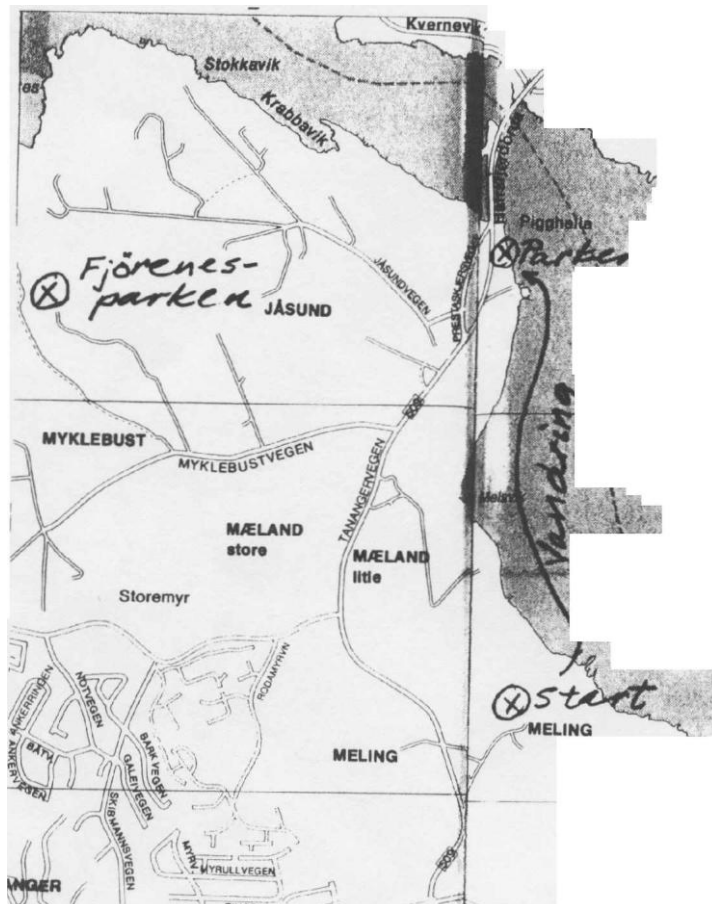
Historikere som har befattet seg med den institusjon som i middelalderen gikk under navnet Det Hellige Apostoliske Pønitensariat, er samstemte om at opphavet til denne viktige enheten i den pavelige sentraladministrasjon daterer seg tilbake til en gang på 1100-tallet. Etableringen av et eget pønitenskontor var et direkte resultat av at paven på denne tiden reserverte seg retten til absolutt overhøyhet i alle disiplinere saker. Dette medførte i sin tur at troende fra hele den latinske eller vestlige kristenhet i alvorlige saker måtte sende sine søknader helt til Roma eller Avignon. Saker som for eksempel gjaldt drap på egne barn eller foreldre, vold mot geistligheten, kirkebrenning eller ulovlig kjøp og salg av kirkelige embeter, kunne fra nå av ettergis, av paven selv. Boka har flere eksempler på slike saker.

De som hadde arbeidet med dette prosjektet hadde gjort en imponerende jobb, men det stoppet tydeligvis ikke med denne bokene da de allerede hadde fått midler til et nytt prosjekt.

Så måtte Torstein stoppe for alle trengte nå en kaffekopp og noe å bite i. Det var noen flotte rundstykker som kunne friste noen og enhver. Pausen ble også brukt til boksalg og nok en hyggelig tippelek. De som ville være med måtte betale kr.10,- som i hovedsak gikk til dekning av premiene. Denne gangen var det Rolf Soma som hadde 12 rette. Torvald hadde ansvaret for salg av boka til Torstein Jørgensen, noe han klarte med glans da han fikk solgt 10 stk á kr. 295,-.

Etter pausen foreslo Erik L. at Torstein og Torvald fortsatte med en "drøs" omkring boka. De dro fram bl.a økonomi, innkreving av skatter og avgifter og hvor vanskelig dette var for folk flest. På denne måten bidro også meningmann med på å øke rikdommen i Vatikanet.

Historisk vandring langs Hafrsfjord søndag 9. mai -99

Referat fra medlemstur 1999

Dato: 9/5-99
Sted: Meling
Antall deltakere: 41 voksne og 4 barn

1. Innledning

Det ble også i år arrangert en fellestur med Madla Historielag og temaet var denne gangen: "Historisk vandring langs Hafrsfjord". Det møtte fram: 41 voksne, 4 barn og 2 hunder. Turen startet fra Meling kl.10:00 en noe sur søndagsformiddag.

2. Lensmannshuset på Meling

Vi ble her vel motatt av dagens eier Ole Johnny Mæland som noe overraskende startet sin fortelling med å synge første vers av "En benk i hagen". Han fortalte så med å fortelle om selve Lensmannshuset som var bygget i 1837. Huset vært i flere familiers eie og det var særlig en Enok Torgersen som hadde gjort mye utvidet bygningsmassen. Denne Torgeresen hadde vært en velstående mann med gode inntekter fra skipsfart. Flere historier både av Ådne Mæland og bernt Meling ble fortalt rundt og omkring denne gården. Huset var den ene av to lensmannsgårder i dagens Sola kommune, den andre ligger i nærheten Solakrossen. På grunn

av at Sola kommune hadde bestemt at det var denne gården som skulle få midler til oppussing har det resultert i at dagens eier Ole Johnny Mæland måtte ordne dette selv. Alle var imponert over den oppgaven han stod forann med både hovedhus og driftbygninger. Som et eksempel ble det sagt at bare for å pusse opp den ene driftsbygningen ville dette koste 2.5 mill.kr, mens han kunne bare forvente å få støtte av staten på 200 000kr.

3. Ferjestøen på Meling

Neste stoppested ble ferjestøen like nedenfor lensmannshuset. Her ble det før den første Hafrsfjordbruen i 1924 drevet en ferje over til Hestnes. Dette var en av 3 ferjesteder i Hafrsfjord-sundet. Det ble fortalt flere historier omkring denne ferjetrafikken og hvilke forpliktelser skyssmannen hadde til å frakte folk til byen bl.a. Hvordan de klarte å ro med opp til 2 hester med kjerre ombord, var for de fleste et under. Faktisk fikk lagets leder den opplysningen at han hadde i senere tid hadde rodd med denne båten da den ble brukt til å frakte krettur over til Symsøyene i Hafrsfjord. Han visste faktisk hvor båten lå sunket og det ble reist spørsmål om det kunne være en ide å heve båten.

Det ble videre fortalt om båthuset som lå der,men som de ikke hadde sett seg råd til å vedlikeholde og om den flotte store steinbrygga som de hadde hentet stein til fra øyene utenfor Tananger.

4. Husmannsplassen

Så fortsatte turen videre i retning Hafrsfjordbrua hvor vi passerte et nydelig sted som i tidligere tider var husmannsplass. Her var det gjort oltidsfunn med bl.a en offerskål, så her hadde det vært bosetning svært tidlig.

5. Erling Skjalgssons-steinen ved Hafrsfjordbrua

Neste stopp var ved bautasteinen som står på et jernaldergravsted like ved Hafrsfjordbrua. Her fortalte Torvald Sande oss om sagnet om at der hvor liket til Erling Skjalgsson ble satt ned etter den tragiske hendelsen i Soknasundet ble det plassert en bautastein. I alt var det 6 steiner i nesten rett linje fra Hafrsfjordbrua til Sola med nesten lik avstand mellom hver. Teorien var at dette ble gjort var for å markere for bøndene langs ruten at Erling var død.

6. Skyssfart over Harfsfjord

Henrik Jåsund gav oss så en innlevelse i skyssfarten over Hafrsfjord her ved brua. Faktisk var hans egen bestefar en av de som drev skyssfart her helt fram til den gamle brua åpnet i 1924. Det kom også her fram flere historier om denne trafikken. Det ble så forklart at selve ferjeleie ikke var helt synlig da det delvis var brukt til kai for rekebåten, men at det sannsynlig var mulig å få det fram. På Sunde siden var ferjeleiet allerede restaurert.

7. Hafrsfjordbrua

Torvald Sande gav oss så et gjenfortelling fra bygdeboka om den lange historien og alt byråkratiet for å få bygget den første broen. Alt i 1896 kom det første forslaget,men det var ikke før i 1924 at den ble en realitet, da gjort ved hjelp av nødsarbeid. Også den gangen klarte de å få til store kostnadsoverskridelser.

8. Fjørenesparken

Turen ble så avsluttet med en koselig matpause i Fjørenesparken. Her var det at at Sigurd Refheim, forfatteren og ansvarlig for bygdebøkene av Madla og Sola bodde. På turen rundt i parken etter pausen, ble det foreslått å sette i stand det lilje huset inni parken til en liten skrivestue for både å minnes Sigurd Refheim og som kunne benyttes av de som ønsket en fredelig skrivestund. Dette var alle enige om var en god ide og det ble enighet om å jobbe videre med dette.